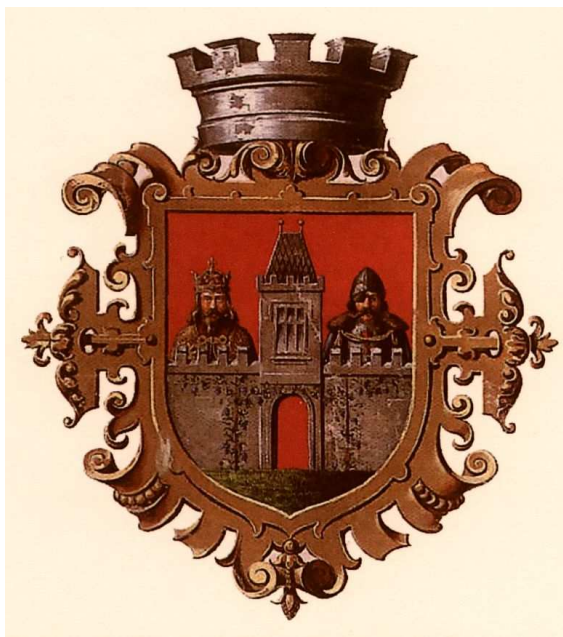

Žižkovské listy

časopis Klubu přátel Žižkova

Historie Žižkova

a Klubu přátel Žižkova

Z HISTORIE ŽIŽKOVA

MVDr. Bronislava Svejková
Klub přátel Žižkova

ÚVOD

Jak viděli Žižkov spisovatelé.

Jaroslav Seifert ve „Hvězdách nad Rajskou zahradou“ z roku 1929 na str. 22 uvádí: *„Bylo opravdu zbytečným symbolem odevzdávat klíče prázdných pokladen tohoto proletářského předměstí městu zlatému, neboť Žižkov nestane se nikdy Prahou, i přesto, že vepsali do jejího znaku liché číslo XI. Zachová si ve své lepší části tvář dělnické a maloměšťácké bídy, tak jako pověstný Norimberk svůj středověk. Existovala-li již z dob monarchie rakouská přezdívká samostatné republiky, ponechme mu ji, i když toto slovo ztratilo dávno svou revoluční vůni a nikomu dnes již ani nenapadne spojovat je s obrazem barikád, střelbou v ulicích a vířením bubňů při světle pochodní. Samostatná republika vzkvétá i nadále“.*

Zdeněk Šesták v knize „Jak žil Žižkov před 100 lety“ z roku 2005 na str. 10 píše: *„I po zapojení Žižkova do Velké Prahy, k němuž došlo až v roce 1922, si Žižkov zachovával svou typickou atmosféru. Nezmysel ani pojem svobodné žižkovské republiky, užívaný zejména v humoristických spojitostech už za c.k. mocnářství, kdy řeči o republice měly vlastně patřit k vlastizrádným.“*

1. HORY VINIČNÍ

V písemných pramenech XII. století se nacházejí zmínky o dvou kopcích, které byly zdaleka viditelné před Prahou.

První vrch měl název Hora šibeniční (r Galgenberg = Hora šibeniční), a je tak označován ve starých mapách. Sloužil jako popravičí místo pro odsouzené delikventy ze Starého Města pražského. Po založení Nového Města pražského císařem Karlem IV. ve 14. století, mělo i toto město své popraviště a nacházelo se nedaleko staroměstského. Našli bychom je obě na nejvyšším místě dnešní ulice Příběnické. Druhý vrch, tyčící se nad Žižkovem, Hora Vítkova, Vítkov, byla pojmenována po pražském měšťanu

Vítkovi z Hory, který zde vlastnil rozsáhlé vinice a připomíná se ve XIV. století. Horu Vítkovu od Hory šibeniční oddělovalo od sebe údolí, pozdější jako Vídeňská silnice.

Poznámka: pro úplnost je třeba dodat, že ani badatel - historik Miloslav Mikota nenašel v písemných pramenech žádný doklad pro umístění popraviště na vrchu sv. Kříže, které bývá často vzpomínáno jako popraviště. Zřejmě jen omylem byl jako Šibeniční vrch označen vrch sv. Kříže na plánu Prahy z let 1833 až 1835.

Když v roce 1358 císař Karel IV. nařídil osázet návrší kolem Prahy vinnou révou, okolí Prahy se proměnilo. Není bez zajímavosti, když 16. února 1358 byl příkaz k osázení císařem vydán, vztahoval se k osázení neplodné části pozemků révou, do 14 dnů již měli majitelé půdy započít s pracemi. Kdyby z nějakého důvodu nemohli anebo nechťeli tomuto nařízení vyhovět, mohl s jejich pozemky disponovat perkmistr, což byl úředník ustanovený nad vinicemi. Zakládání vinic asi nepostupovalo tak rychle, jak si panovník představoval, proto byl vydán 12. května téhož roku nový list, kterým se upravovala lhůta platná pro jejich zakládání. Souvisela s perkmistrovým vyzváním a neměla být delší než 4 týdny. Pás kolem města, zvláště na východ od Prahy, se stal finančním zdrojem příjmů majitelů i pěstitelů révy, protože tito sami vinice rozšiřovali. Karel IV. dal zároveň podnět k osídlení uvedených oblastí. K vysazování vinic a jejich obdělávání bylo potřeba pracovníků a tak kolem založených vinohradů byly stavěny viniční lisy, vížky, sklípky, přístřešky pro přespávání i výstavnější pavilónky pro kratší pobyt majitelů vinic. Časem nechyběla ani obytná a hospodářská stavení. Hory viniční představovaly rozsáhlou oblast, která se táhla od nynějšího Karlína, přes Žižkov až po Karlov.

Život na vinicích byl přerušen husitskými válkami, ale dá se říct, že se v té době vinařství stále ještě dařilo a měšťané si prodejem produktů z vinic nahromadili jisté bohatství. Porážka stavovského povstání a události, které nastaly, znamenaly ale počátek úpadku vinic a také konec pražskému vinařství. Bylo to způsobeno nejen vojenskými tábory a rabováním, ale i z příčin konfiskací, když mnozí jejich majitelé byli vyhnáni z města i ze země. Uvádí se, že mnozí měšťané, jako pěstitelé vinné révy,

byli pokutováni ztrátou majetku. Pustnouch vinohrady se postupně začaly využívat k jiným účelům. Na mírnější svahy byla navážena zemina, byly zakládány zahrady, sady atp. Uvádí se, že na počátku XVIII. století zbyla z původní rozlohy vinic asi jen ¼. V ojedinělých případech přece jen zůstaly zachovány původní názvy vinic, dvorů a statků. Nově vznikající usedlosti teď vznikaly téměř vždy v okolí cest a silnic, např. Ševčíková, Proutková, Miranka, Smetanka, Parukářka, Pražačka, Ohrada, Sklenářka či Výšinka.

Poznámka: v Zevrubném popisu rozdělení království Českého z roku 1854 je uvedeno, že území osad viničních náleželo do kraje Pražského, okresu karlínského, fary v Olšanech. Z tohoto důvodu jsou čísla popisná pro zde uvedené nemovitosti jiná, než v samotné obci Olšany. Olšany čísla (popisná) měla dávno určena, ale přesto se často a zaměňují.

2. OBEC VINOHRADY

V roce 1849 byly všechny pozemky viničních hor, ležící na západní straně Prahy, za branami Újezdskou a Strahovskou, přiděleny k obcím Smíchovu, Košířům, Břevnovu a Dejvicím. Ostatní pak, za branami Žitnou, Koňskou, Novou a Poříčskou a mezi vinicí Folimankou a vrchem Vítkovem, měly být sloučeny v jednu samostatnou katastrální obec – obec Vinohrady. Stalo se tak guberniálním rozhodnutím ze dne 13.6.1849. Tato obec se rychle rozrůstala a dalším rozhodnutím ze dne 7.1.1867 dostala název Královská vinohradská obec.

Časem, vzhledem ke svému růstu, vznikla myšlenka, aby se tato jednotná obec o rozloze 785 ha rozdělila na obce dvě. Zemský výbor na základě žádosti dne 16.7.1875 rozhodl o rozdělení obce na

- 1) VINOHRADY, díl I - dnešní Žižkov
- 2) VINOHRADY, díl II - dnešní Královské Vinohrady

O dva roky později, tedy 7.8.1877 příslušné ministerstvo vydalo povolení, ve kterém se rozhodlo, že Vinohrady, díl I budou používat nový název obce - **Žižkov**, Vinohrady, díl II pak pojmenování **Královské Vinohrady**.

Žižkov měl, pokud se týká přílivu a usazování obyvatel, pestrou minulost. V těchto místech byly osady ve XIV. století, které měly tradici. Byly to zejména Olšany a také Šešovice, ves, která stávala u cesty k Malešicům. Uvádí se, že ves Šešovice zanikla patrně v době bělohorské a dodnes není jisté, kde se přesně nacházela. Nová badání připouštějí, že ves nezanikla, ale byla přejmenována na Hrdlořezy. Ale i jinak se v této části viničních hor, tzn. na budoucím Žižkově, zachovalo více starobylých názvů míst i usedlostí, než v obci Vinohrady.

V roce 1784 na území budoucího Žižkova a Královských Vinohrad žilo v 51 domech 136 obyvatel. V roce 1857 zde bylo zapsáno již 1.956 lidí. V roce 1869 bylo domů 137 a zapsaných obyvatel 4.336! Po rozdělení obcí v roce 1875 měl Žižkov 331 domů a 14.200 obyvatel. A bleskový nárůst šel dál. V roce 1880 bylo 355 domů a 21.212 obyvatel, 1890 už 690 domů a 41.236 obyvatel. V roce 1900 domů 974 a 59.236 obyvatel a o deset let později, roce 1910 je domů 1.214 a obyvatel je téměř stejně jako dnes – 78.418. Na Žižkově vyrostlo 15 továren a kolem 900 jiných průmyslových a obchodních živností. Žižkov byl v tomto smyslu předměstím průmyslovým a začal být městsky vybaven. Do domů byla zaváděna tekoucí voda, ulice byly dlážděny a osvětlovány, kanalizace - obecní stoky vyžděny. Žižkov měl svůj policejní inspektorát, byl zde zřízen hasičský sbor se strážnicí, dvě měšťanské školy, pošta, lékárna, prodejny s knihami a také pohřební ústavy.

3. OBEC OLŠANY A ZALOŽENÍ HŘBITOVŮ

Na východ od Prahy ležela osada s původním názvem Volšany. Vlastníkem osady ve 14. století byl klášter sv. Ambrože (Ambrosiáni), který založil na Novém Městě pražském císař Karel IV. V husitské době klášter zanikl a Volšany, později Olšany připadly obci Novoměstské. Potom se majitelé střídali. Po bitvě na Bílé hoře se v knihách pozemkových připomíná „Dvoreček volšanský, prázdný, od

vojska vydrancovaný“. Byl majetkem Staroměstských, kteří statek spojili s Libní a přejmenovali ho na Libeňský dvůr.

Když v 17. století několik let řádl v Praze mor, jehož následkem zemřelo mnoho tisíc lidí, které nebylo kam pochovávat. Malé hřbitovy u kostelů ve městě nestačily zemřelé pojmout a radní ze Starého Města, Nového Města a Židovského Města museli pro zemřelé hledat volné pozemky za hradbami.

V roce 1680 prodává zemský prokurátor Jakub Štika „rozlehlou zahradu v Olšanech obci Staroměstské pro založení morového hřbitova“. Za pár měsíců po této koupi, byly prodány i pozemky na hřbitovy dalším dvěma měšťům. V blízkosti ulici Čajkovského byl založen morový hřbitov pro zemřelé z Nového Města pražského a v okolí dnešní ulice Fibichovy byl ze stejného důvodu zakoupen pozemek Městem Židovským. Navíc zde byl postaven i malý lazaret pro nemocné touto nákazou.

Staroměstský magistrát dal dne 16.8.1680 veřejný slib, že na tehdy založeném morovém hřbitově na Olšanech vybuduje kapli ke cti protimorových patronů – sv. Rocha, sv. Šebestiána a sv. Rozálie. Kaple byla postavena stavitelem Jiřím Reysmannem v letech 1680 – 1682, a to v barokním slohu. Nad vchodem byl umístěn znak Starého Města s latinským textem, který zní:

S.P.Q.A.U.P. EX VOTO EREXIT ANNO MDCLXXX
Senatus Populusque Antiquae Urbis Pragensis (Městská rada a lid Starého Města pražského zbudovali roku 1680.)

Poznámka: Čísla (popisná) v obci Olšany

V roce 1874 bylo evidováno na Olšanech 19 nemovitostí s následujícími čísly (popisnými) : č.1+2 - Libeňský dvůr – původně volšanský severně od rybníčka, č. 3 - domek u vstupu do Olšanského hřbitova po jeho levé straně, č. 4 – dvůr tzv. jurisdikční v Táboritské ulici, č. 5 – zámeček na vrchu sv. Kříže, č. 6 – mlýn Bezovka či-li Fliedermühle, č. 7 – zahradní domek vedle hospody U Zeleného stromu, č. 8 – domek U Smetanů, ve kterém bývala soukromá jednotřídní škola, č. 9 – zbouraná stavba, místo neuvedeno, č.10 – statek Direktorka, č. 11 – usedlost Červený dvůr, č.12 – stará fara u kostela sv. Kříže, č. 13 – nízký domek – lazaret u starého židovského hřbitova, č.14 – usedlost Reissmanka, č. 15 – sochařská a kamenická dílna, č. 16 – Olšanská škola v budoucí ulici

Táboritské, č.17 – kovárna, č.18 – fara, č. 19 – hostinec U Zeleného stromu.

Do obce Žižkova přešlo v roce 1876 celkem 18 nemovitostí z Olšan a tímto krokem Olšany splynuly se Žižkovem.

4. OBEC ZA HRADBAMI PRAHY

V revolučním roce 1848 byla Praha stále označována jako hlavní město Českého království, ale vídeňské státní orgány jí od roku 1818 přiznávaly titul podstatně skromnější a to: město-pevnost-Praha (Stadt-Festung-Prag). Název odpovídal úloze Prahy ve vojensko-politickém systému habsburské říše, jako jedné z řady pevností chránících severní přístupy k hlavnímu centru mocnářství – Vídni.

Praha měla zvláštní ráz pevnostního města. Stále ještě byla uzavřena do bastionové hradby, která nejenže určovala hranice města, ale ovlivňovala i jeho život. Do města bylo možno vstoupit pouze během dne, a to několika branami. Na noc - v devět hodin večer, se všechny brány zavíraly těžkými dubovými vraty a znovu otevíraly až ráno v pět hodin. V noční době nesměl nikdo bez zvláštního povolení vejít do města ani vyjít ven. Opevnění bylo vysoké kolem 10-ti metrů a široké i přes 20 metrů. Jeho vnitřní konstrukci tvořila opuková zeď, na níž byl nasypán hliněný val s cihlovým obložním a nároží zpevněna kamennými kvádry. Na vnější straně hradeb byl příkop, převážně suchý, hluboký pod úroveň okolního terénu asi 5 metrů, tj. oproti valům až 15 metrů a široký kolem 60 metrů. Některé úseky tohoto příkopu mohly být v případě válečného nebezpečí naplněny vodou. Potřebné zásoby, hlavně střeliva, byly umístěny většinou v kasematech uvnitř hradeb, popřípadě ve zvláštních budovách v jejich blízkosti.

Nedaleko dnešní křižovatky U Bulhara, v době když Praha byla ještě opevněna hradbami, se nacházely brány dvě. Starší gotická, nazývána Horská, byla zničena v roce 1648. Nově postavená barokní se nacházela blíž k nynějšímu Senovážnému náměstí. Barokní bráně se také říkalo Nová nebo Vídeňská, protože z ní vedly cesty na Kutnou horu a dál na Vídeň.

Vrch Vítkov stoupá od východu k západu směrem k Petřínu až do výše cca 267 m nad mořem. Jeho temeno je přes 1 km dlouhé, místy i 50m široké. Podloží je tvořeno oseckými břidlicemi a křemenci. Severní pruh křemenců tvoří vrch, jižní pak výšinu nad nynější Rajskou zahradou.

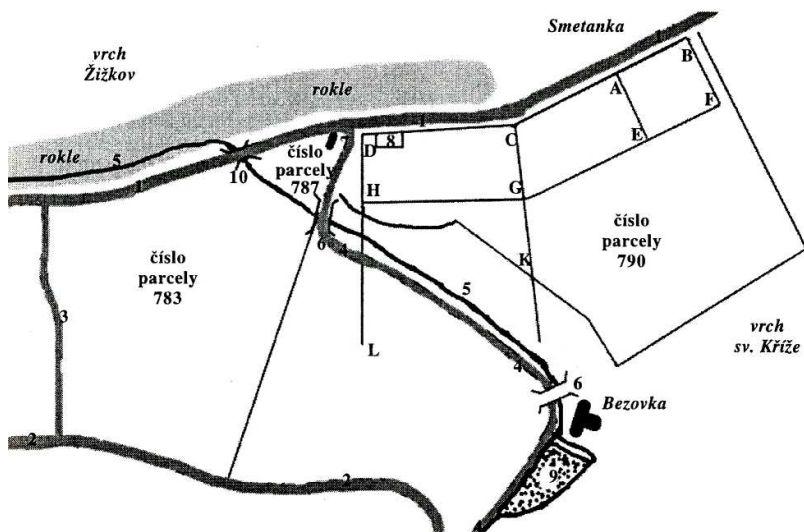
Na západní straně vrchu Vítkova se nachází vyhlídkový altán, postavený koncem 18. století. Nejstarší vyobrazení altánu je na rytině vytvořené neznámým rytcem u příležitosti vjezdu Leopolda II. do Prahy Špitálskou branou 31.8.1791 ke korunovací na českého krále. Podle Viničných trhových knih, patřil altán k bývalé viniční usedlosti Červený lis, kterou z pozůstalosti koupil staroměstský knihkupec Martin Neureutter a ten ji časem prodal Josefu Hrabovi, bývalému hoteliérově v Saském dvoře v Praze, který zde provozoval restauraci pod názvem Hrabova zahrada. Toto místo bylo velice oblíbené a časem dostalo pojmenování Hrabovka. Ve 40-tých letech 19. století se zde např. pořádaly bály a podobné zábavy. Hrabovka byla také železniční zastávka, ke které vedly schody před dnes již odstraněným železničním mostem („Malá Hrabovka“) v Trocnovské ulici. Sloužila hlavně pro tzv. dělnické vlaky a zrušena byla ve čtyřicátých letech za Protektorátu. Nad nynějším divadlem „Ponec“ - čp.899, se uchovala částečně ubouraná budova z komplexu budov usedlosti Miranka - čp. 70. V 19.století v těchto místech zřídil továrnu na výrobu náhražky kávy a řepkového oleje Josef Halla, kterou posléze převzala firma Stabenow, vyrábějící zařízení pro cukrovary a pivovary. Podnik se v roce 1906 přestěhoval do Čelákovic a tovární halu nechal upravit František Ponec na kino. Na zbytku parcely byly postaveny čtyři kubistické domy (čp.753, které původně patřilo předmětné továrně a čp.1249, čp.1251, čp.1253).

5. MĚSTO ZA HRADBAMI PRAHY

Prvním starostou obce Žižkov se stal Karel Hartig. Narodil se 4. května roku 1833 v Sedlčanech jako syn panského mlynáře Josefa Hartiga. Hlavní školu navštěvoval v Příbrami, kde se také vyučil zednickému řemeslu. V roce 1848 a znovu v letech 1850 - 1854 měl studovat na pražské technice ale v katalogu řádných

posluchačů jeho jméno chybí. V roce 1854 složil u okresního stavebního úřadu v Benešově předepsané zkoušky a dostal titul „landbaumaister“, kdosi to přeložil jako stavitel pro venkov. Byl zaměstnán na různých stavbách ve Vídni a v Linci. Do Prahy přišel kolem roku 1861 a obdržel od pražského magistrátu koncesi k provozování zednické činnosti. V roce 1864 byl přijat za pražského příslušníka a následujícího roku se stal měšťanem. Po delší známosti s Amalií Stome, dcerou Josefa a Marie Stome, se 30.10.1865 oženil.

Po smrti Josefa Stome se výhradní majitelkou jednoho z největších statků v širokém okolí - Pražačky čp. 10, stala vdova Marie Stome. Ta počátkem roku 1865 nechala svým zetěm K.Hartigem rozparcelovat nejprve polovinu, posléze celé pole mezi Vídeňskou silnicí a vrchem sv. Kříže. Parcelace se stala součástí Hartigova regulačního plánu z roku 1865 a je zachována na nejstarším plánu Žižkova z roku 1874.

Rok 1865, kdy byl regulační plán zhotoven, se považuje za datum založení Žižkova. Nasvědčuje tomu i nápis na zvonu

zavěšeném ve věžičce školy (čp.400) na Komenského náměstí: „Na oslavu sv. Václava, ochránce národa českého L.P.1873 v roku osmém po založení Žižkova, věnován první škole občany žižkovskými.“ Spolu s Karlem Hartigem jsou za zakladatele Žižkova považováni také klempíř Ferdinand Kuhn z Karlína a krejčí Antonín Fanta, pražský měšťan, majitel domu čp.115 u Vídeňské silnice (nyní Husitské).

První dva patrové - schodišťové domy, které K.Hartig postavil u Vídeňské silnice, stojí dosud. Najdeme je na severní straně Koněvovy ulice, a to č.2b / čp.126 a č.2a / čp.128. Další domy začal Hartig stavět na parcele v tzv. rokli, v usedlosti Velká Ševčíková čp.6. Uvedená rokle se rozkládala přibližně od domu čp.69 v Jeronýmově ulici směrem k bývalé Žižkovské tržnici. Další tzv. Hartigovy domy stojí dodnes v ulici Husitské - č. 45/ čp.192, č.47/ čp.191 a č.49/ čp.160. V rohovém domě téže ulice č.43/ čp. 404, který byl původně třípatrový s věží, bydlel K.Hartig s rodinou. Dům postavil na místě zbořené usedlosti Malá Ševčíková - čp.5. Ve 20. století byla přistavena další dvě patra, věž odstraněna a dům tím ztratil na původním vzhledu

K. Hartigovi se vyčítalo, že parcelace pozemků prováděl v nehygienických rozměrech. Málo se ale ví, že pracoval v souladu s tehdejší platným stavebním řádem z roku 1864. Pozdější oponenti a odpůrci mu vyčítali nejen domy samotné, ale i malé byty. Jenže styl života obyvatel a expanzivní růst obce právě malé byty vyžadoval. Hartig malé byty obhajoval především proto, že po nich byla poptávka. Převážná část jeho výstavby v okolí Komenského náměstí zanikla v souvislosti s plošnou asanací Žižkova v 70-tých letech 20. století. Na Žižkově se dosud nacházejí ještě další jeho domy, jsou ale, zejména v posledních letech, výrazně stavebně upravovány. Stavitel K.Hartig postavil a částečně i projektoval na Žižkově kolem 60-ti domů, a to včetně levé poloviny školy čp. 400 na Komenského náměstí, slavnostně otevřené v roce 1873. Pravá polovina školy byla dostavěna až v roce 1881, v době starosty Josefa Moritze Wertmüllera.

K.Hartig byl členem Spolku architektů a inženýrů v Čechách a byl v úzkém kontaktu s významnými osobnostmi, jakými byli Antonín V. Barvitiuss, Josef Schultz, Antonín Wiehle, Achilles Wolf či Josef Zítek.

Karel Hartig od příchodu do Prahy nevynechal žádnou příležitost, při které by nedal najevo svoje vlastenecké nadšení pro dobu husitskou. Byl veřejně činným občanem, nechyběl při žádných akcích, např. při založení pražského Sokola, Hlaholu, Umělecké besedy, pouti do Kostnice, oslav spojených s narozením mistra Jana Husa, stál při rozdělení původní obce Vinohrady, přejmenování vrchu Vítkova na vrch Žižkov, ale i při pojmenování ulic a náměstí, které se svými spolupracovníky navrhoval když se Žižkov rozrůstal. Téměř původní pojmenování ulic a náměstí ve staré části Žižkova zůstalo tak, jak bylo kdysi navrženo. Rakouské úřady a jejich pražští přívrženci, stojící starostovi Hartigovi v opozici, hledali všemožné způsoby nátlaku, aby se ho zbavili. Rozpoutali proti němu rozsáhlou pomlouvačnou kampaň a tak K.Hartig, ač nevinen, raději svoji funkci v roce 1878 opustil a odstěhoval se na Vinohrady.

Poznámka : O proměnách krajiny v okolí Prahy za posledních 40 let, přednášel dne 12.12.1879 v Měšťanské besedě profesor archeologie na pražské universitě Jan Krejčí (1825-1887). Pamatoval doby,“ kdy po vykročení z městských bran se přišlo stromořadími k pěkně obděláným polím, mezi samé zahrady s letohrádky. Místo nich ale obklopil Prahu labyrint započatých ulic s nedostavěnými, často do poslední cihly prodluženými domy, které svou vnitřní bídu rouhavě zakrývaly zvučnými názvy ze slavné české minulosti. Uprostřed polí a bývalých luk vyrostly činžáky dvou až tříposchoďové se sklepními byty, bez zahrádek, ba i bez dvorů, s neomítnutými štítovými zdmi“. Tolik k pohledu pamětníka k tehdejšího okolí Prahy.

V osmdesátých letech 19. století vyrostla obec Žižkov do velikosti města. To už byla k Žižkovu připojena obec Olšany. Výbor rady obce Žižkov přijal v prosinci roku 1878 návrh představitelů obce k podání žádosti o povýšení Žižkova na město. Císařským rozhodnutím ze dne 15.května 1881 bylo této žádosti vyhověno a tímto dnem se stala obec Žižkov městem.

Městský znak byl městu Žižkov udělen ale až po 17ti letech, 20. května 1898.

6. NEJSTARŠÍ A NEJZNÁMĚJŠÍ USEDLOSTI

Pražička - čp.10: usedlost pod tímto názvem patřila co do velikosti a stáří k jedné z nejznámějších usedlostí Viničních hor. V roce 1862 činila výměra pozemků patřících k této nemovitosti 96 jiter 803 čtverečních sáhů. (1 jitro = 0,6 ha, 1 čtvereční sáh = 3,61m²). Usedlost tvořily čtyři stavby typické svým vzhledem pro zemědělskou činnost. Nacházely se po levé straně nad usedlostí Ohrada směrem ke Karlínu. Jejich velikost byla dobře patrná a viditelná od vojenského cvičiště v Karlíně. Uvádí se, že Pražička byla od roku 1800 v majetku Josefa Stome. Po prodeji polí zůstaly z usedlosti pouze budovy, které překážely nově budované komunikaci a proto byly po roce 1945 odstraněny.

Ohrada - čp.11: usedlost pod tímto názvem se nacházela v blízkosti nynějších ulic Zelenky Hajskeho a Kališnické. Tři nevelká stavení, která z usedlosti zůstala, stála téměř uprostřed hlavní ulice a překážela provozu. Byla v prvních letech 20. století odstraněna.

Rožmitálka - čp.9: tato zemědělská usedlost se nacházela u cesty do Malešic. Našli bychom ji na rohu dnešní ulice Domažlické, na jižní straně pod vrchem Vítkovem. Tvořily ji tři budovy a měla zaniknout na přelomu 19. a 20.století.

Čapková - čp.8: usedlost stávala na jižní straně nynější ulice Koněvova, naproti ulice Černínova. Podle Plánu Prahy a okolí, z roku 1840-1842 se jednalo o 3 stavebně spojené budovy, tvořící půdorys širokého písmene "U". Stavba patřila mezi pěkné usedlosti a charakterizoval jí menší zděný můstek, po kterém vedla cesta z hlavní silnice do usedlosti.

Parukářka - čp.39: Zbytky bývalé usedlosti s tímto názvem stojí dodnes v těsné blízkosti ulice Jeseniovy, v ulici Pod Parukářkou č.4. Původní název Parukářka je odvozen od výroby paruk Jana Hrabánka v letech 1804 – 1825. V roce 1825 zde firma Sellier a Bellot vybuodovala výrobní a později továrnu na střelné zápalky a náboje. Nebezpečné úseky výroby, tzv. ládovny byly zabudovány do suterénu, pod zem. Továrna se z důvodu objemu výroby v roce 1936

přestěhovala z Prahy do Vlašimi, kde funguje dodnes. V areálu továrny vznikla nejprve opravná motocyklů, následně osobních aut. Dnes je v areálu v jedné části budovy restaurace „V Kapslovně“, v další mají sídlo různé drobné firmy a některé části byly přeměněny na byty.

Lidmonka - čp.34: jednalo se o velmi malou zemědělskou usedlost obdélníkového půdorysu ve svahu vrchu Vítkova, přibližně nad usedlostí Smetanka východním směrem. Uvádí se, že zanikla v souvislosti s budováním a úpravami okolí pro zamýšlenou železniční trať v 19. století.

Smetanka - čp.7: usedlost s tímto číslem popisným se nacházela nad budoucí žižkovskou sokolovnou. Ještě v polovině 19.století patřila mezi zajímavé stavby, jak vyplývá ze známé kresby J.Koutného. Před vstupem do usedlosti, na sloupcích brány, ležely proti sobě dvě sfingy, kterým se lidově říkalo panenky nebo panny. Obytné stavení bylo jednopatrové s mansardovou střechou a s vikýřovými okny. Usedlost byla zbořena v roce 1874 při stavbě jednokolejné železniční trati Turnovsko-Kralupské dráhy.

Zámeček s č.5, Olšany – zámeček: v minulosti majetek rytíře Josefa Jana z Neuberka. Jednalo se o jednopatrovou budovu v obci Olšany. Místo, kde zámeček stával, se dávno stalo vzdušným prostorem, když jeho kamenné podloží bylo vytěženo a zpracováno na šterk. Okna a vstupní dveře měl zámeček situovány na západní stranu. Zámeček upoutal svými obloukovými štíty, bílou barvou fasády, ale hlavně polohou, protože stával na vrchu sv. Kříže a byl z dálky dobře viditelný. Opuštěného zámečku město Žižkov použilo koncem 19. století jako infekční oddělení žižkovské nemocnice. Zámeček byl nakonec zbourán po roce 1918.

Bezovka - Fliedermühle č.6, Olšany, po přestavbě čp. 586: Původní Bezovka byl starý mlýn s průtočným rybníkem, kam lidé chodili za hradby města na výlety. Mlýn stával pod zámečkem v Olšanech. Původní stavbu mlýna nechal zcela přebudovat kolem roku 1875 nový majitel na restauraci. Jednopatrová stavba s novým čp.586 se nacházela částečně v ulici Rokycanově a zcela uzavírala ulici Prokopovu.

Konaly se zde plesy, lidové zábavy, schůze, ale promítaly se i první filmy. Výbor rady Žižkova v roce 1908 Bezovku vykoupil, protože se už v té době počítalo s praktičtějším řešením ulic. K jejímu odstranění ale z nedostatku financí došlo až v roce 1936.

Reissmanka - č.14, Olšany:

Dvorec (větší statek) Reissmanka v Olšanech, se nacházel mezi Olšanskou silnicí a kostelem sv. Kříže. Na východní straně (nyní Čajkovského ulici) byl ohraničen vysokou zdí, za kterou se v 19. století nacházela dvě stavení a kaplička sv.Jana Nepomuckého. Usedlost byla pojmenována po majiteli, měšťanu pražském, Jiřím Janovi Reissmannovi z Riesenberka, který žil v 17.století a vlastnil v těchto místech nejen vinice, ale i chmelnice. Postupem času byly pozemky prodány a nakonec došlo k prodeji a zboření i starobylého dvorce a kapličky. Na uvolněném prostranství bylo koncem 19. století vybudováno Reálné gymnázium a následně i kostel sv. Prokopa.

Uvádí se, že roku 1719 nechal majitel Reissmann postavit tzv. Boží muka. Časem se ale ukázalo, že se jednalo o sluneční hodiny. Sloup s hodinami byl umístěn v místech křížení ulic Štítného a Lipanské. V roce 1895 byly hodiny převezeny na Národopisnou výstavu do Stromovky a po jejím skončení do zahrady Kinských na Smíchov, kde jsou dosud.

Usedlost Velká Proutková - čp.2 - nová stavba Husitská č.11 / čp. 888:

Tato viniční usedlost se nacházela u Vídeňské silnice, nynější Husitské, v dolní části Žižkova nad Žižkovskými lázněmi. Tvořily ji 4 stavebně nad sebou spojené budovy. Ve druhé polovině 19. století byla usedlost zbořena novými majiteli a staviteli budovy nové. Karel Winter a Jan Chudoba v novostavbě otevřeli kavárnu „Na Proutkové“. V kavárně se vystřídalo několik majitelů resp.nájemců a její provoz byl ukončen ve 20. století. Scházeli se zde pražští spisovatelé a umělci. Nejznámější byli Jakub Arbes, Jaroslav Hašek a také režisér a scénárista Karel Steklý.

Hrabovka - dům čp.1, Trocnovská ulice č.2:

Hrabovka je nejstarším obytným domem na Žižkově, který zde stojí od roku 1730. Dům byl původně barokní vilou, kolmou na budoucí ulici Trocnovskou, s mansardovou střechou, ve které bydleli majitelé usedlosti původně nazývané **Červený lis**. K usedlosti patřil i altán na Vítkově, který se nacházel na stejném pozemku. Jedním z posledních majitelů byl Martin Neureutter, který vilu přestavěl do dnešní podoby, opatřil ji pavlačí a jiným tvarem střechy. Název Hrabovka vznikl po roce 1850, kdy budovu koupil Josef Hraba a zřídil u ní zahradní restauraci s názvem Hrabova zahrada. Zkrácený název Hrabovka se pak vžil pro pojmenování celého území.

Miranka - čp.70, Husitská 24:

Bývalá viniční usedlost s názvy Miranka, Miřanka, Halovka pod shora uvedeným číslem popisným a názvem měla v minulých stoletích popisná čísla čtyři. Bylo to z toho důvodu, že se jednalo o poměrně rozlehlý pozemek, který vlastnili různí majitelé s různými záměry. Jak se uvádí v Katastrální mapě z let 1840 – 1842, byly to budovy s čp. 3, čp.4, čp.40 a čp.70. Pozemek k původní viniční usedlosti byl ohraničen na straně západní tzv. Krennovými pozemky, východní hranici tvořily nynější ulice Jeronýmova a Blahníkova, severní hranicí byla ulice Husitská a jižní hranici tvořila velká část ulice Seifertovy. V 18. století koupil usedlost Václav Mirany, v roce 1832 obchodník Josef Halla. Ten zde nechal postavit malou továrnu na potravinářské výrobky – náhražku kávy, řepkový olej atp. Dalším majitelem byl Rudolf Stabenow, který původní továrnu předchozího majitele odstranil a v roce 1860 zde postavil továrnu na kovové výrobky. Ta ukončila činnost v roce 1905 a následně, v roce 1909, ji zakoupilo Město Žižkov. Ze všech budov zůstala zachována klasicistní budova s čp. 70, které nechal ubourat východní křídlo R.Stabenow. Na uvolněném pozemku byly postaveny čtyři kubistické domy.

Historie Klubu přátel Žižkova

Úplně na počátku, kdysi před rokem 1969, existoval při Obvodním kulturním domu Praha 3 (OKD) Vlastivědný kroužek, který se pochopitelně přednostně zabýval domácí, Žižkovskou tematikou. Časem se v řadách členů zrodil nápad zachycovat vzpomínky rodáků a pamětníků starého Žižkova. OKD tuto aktivitu schválil a Vlastivědný kroužek svolal na toto téma besedu s občany - přibližně 60ti „zanícenými Žižkováky“. Během té padl návrh na založení spolku, který se bude historií Žižkova zabývat soustavně. Tento návrh byl jednomyslně přijat, stejně jako obratem navržený název - Klub přátel Žižkova.

V prosinci 1969 se uskutečnila první schůzka přípravného výboru, na které bylo přítomno 46 budoucích členů. Do čela byli zvoleni: PhDr. Vladimír Sakař, CSc., Stanislav Kerbl, František Švanda, Jan Gregor, Helena Lukešová, Marie Budínská, Věnceslava Čejková, Jan Duda. V poradním sboru pak byli Vilém Kerbl, Stanislav Křížek, Karel Stanka, František Tuček a Bohumil Tůma.

Běžel čas a nově vzniklý spolek ale neučinil potřebné kroky pro svojí existenci, nezaregistroval se podle zákona o sdružování. Pak ale přichází Ing. Krejčí s dobrou myšlenkou založení muzea Žižkova. Založil tedy a nechal zaregistrovat Muzejní spolek. (V současnosti existující Muzejní spolek Žižkov je zcela odlišná aktivita). Členové Klubu přátel Žižkova, vzhledem ke stejným zájmům obou společností, přešli do Muzejního spolku a název Klub přátel Žižkova osiřel, resp. členové klubu se stali součástí spolku nového. Žel, myšlenka muzea se nerealizovala, spolek začal mít jak vnitřní – mezilidské, tak vnější – převážně ekonomické problémy a tak skupina lidí z původního Klubu přátel Žižkova se vrátila k původní formaci pod definitivním, tentokrát již zaregistrovaným jménem Klub přátel Žižkova. Po různých Zpravodajích a Informačních periodikách začal v prosinci 1998 vycházet klubový časopis Žižkovské Listy, od prvního čísla pod vedením Jiřiny Polanecké, která se stala na dlouhá léta i předsedkyní spolku. Mezi lidmi často panují dohady, od kdy skutečně KPŽ existuje: od ustavující schůzky v prosinci 1969, nebo od skončení Muzejního spolku, či snad ještě mnohem dřív, už v době Vlastivědného kroužku? Jedno je jisté. Skupina lidí, kteří se historií Žižkova jako spolkovou činností zabývali, přestože došlo ke „střídání stráží“, existuje přes 40 let a pokud bychom do toho zahrnuli i tematiku Vlastivědného kroužku, nebyli bychom daleko od poloviny století. Ano, měnil se název, měnili se lidé, ale vždy šlo o historii Žižkova a po většinu času to byl a stále je Klub přátel Žižkova.